

17 HAZİRAN DÜNYA ÇÖLLEŞME VE KURAKLIKLA MÜCADELE GÜNÜ (2025)

Doğa birçok canlı türü için yaşam kaynağı olmasının yanında insanlar için ekonominin de temelini oluşturmaktadır. Küresel düzeyde üretilen gelirin yarıdan fazlasının doğaya bağlı olduğu ve gelişen ekonomilerin temelini de korumuş durumda olan araziler olduğu ancak bu doğal sermayenin endişe verici bir hızla tükendiği belirtilmektedir. Bu durum biyoçeşitlilik kaybına, kuraklık riskinin artmasına ve toplulukların yerinden edilmesine neden olmakta, artan gıda fiyatlarından istikrarsızlık ve göçe kadar küresel çapta etkileri ortaya çıkmaktadır.¹ Başta kuraklık ve çölleşme olmak üzere birçok etken arazi bozulmasına sebep olmaktadır. Arazi bozulması aynı zamanda toprağın kirlenmesine yol açan ve verimini düşüren insan faaliyetlerinden de kaynaklanır.²

Konunun önemi ve giderek artan etkilerine dikkat çekmek amacıyla BM Genel Kurulu 1994 yılında 17 Haziran'ın Çölleşme ve Kuraklık Günü olarak belirlenmesi kararını almıştır. Bu tarihten itibaren her yıl 17 Haziran Çölleşme ve Kuraklık Günü'nde çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmekte, raporlar yayınlanmaktadır. Her ülkede farklı etkinlikler yapılırken küresel olarak her yıl farklı bir ülke Çölleşme ve Kuraklık Günü küresel etkinliklerine ev sahipliği yapmaktadır. 2025 yılı etkinliklerine ev sahipliğini Kolombiya yapmaktadır.³

Kuraklık

Kuraklık uzun süreli yağışsız dönemlerle karakterize olan, su kıtlığına neden olabilen ve doğal iklim döngüsünde dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelebilecek bir afettir. Kuraklık sağlık, tarım, ekonomi, enerji ve çevre üzerinde ciddi etkilere sahip olabilmekte, su ve gıda kıtlığına yol açabildiği için etkilenen toplumlarda hastalıkların artmasına ve ölümlere sebep olabilmektedir.^{4,5}

Kuraklıkların sıklığı ve şiddeti 2000 yılından bu yana %29 artmıştır ve her yıl 55 milyon insanı etkilemektedir. 2050 yılına kadar, kuraklığın dünya nüfusunun dörtte üçünü etkilemesi beklenmektedir.⁶ Kuraklık tarım ve hayvancılık için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Kuraklık sebebiyle insanların geçim kaynakları azalmakta ve kitlesel göçler tetiklenmektedir. Su kıtlığı dünya nüfusunun %40'ını etkilemekte ve 2030 yılına kadar 700 milyon insanın kuraklık nedeniyle yerinden edilme riski bulunmaktadır.⁴

Kuraklığın kısa ve uzun süreli sağlık etkileri vardır. Bu etkilerin bazıları:⁵

- Gıdaların azalmasıyla beslenme yetersizlikleri oluşmaktadır. Yetersiz beslenme, yetersiz ve güvenilir olmayan su tüketimi, yerinden edilmiş insanlar arasında artan kalabalık sebebiyle bulaşıcı hastalık riski artmaktadır.
- Psikososyal stres ve ruh sağlığı bozuklukları görülebilmektedir.

¹ [Internet] <https://www.un.org/en/observances/desertification-day> Erişim: 11.06.2025

² [Internet] <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/climate-change-land-degradation-and-desertification> Erişim: 11.06.2025

³ [Internet] <https://www.unccd.int/events/desertification-drought-day/2025> Erişim: 12.06.2025

⁴ [Internet] https://www.who.int/health-topics/drought#tab=tab_1 Erişim: 12.06.2025

⁵ [Internet] https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/76224/9789241564526_section_2_eng.pdf?sequence=3 Erişim:12.06.2025

⁶ [Internet] <https://www.fao.org/platforms/green-agriculture/news/news-detail/world-day-to-combat-desertification-and-drought-let's-rise-up-from-drought-together!/en> Erişim: 12.06.2025

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2024/2025-65)

- Toplamların yerinden edilme riskleri artmaktadır.
- Su kaynaklarının yetersiz oluşu ve sağlık çalışanlarının bulundukları bölgelerinden ayrılmak zorunda kalmaları nedeniyle sağlık hizmetleri kesintiye uğrayabilmektedir.

Çölleşme

Çölleşme kurak, yarı kurak, yarı nemli alanlarda iklim değişimleri ve insan faaliyetleri neticesinde oluşan arazi tahribatı olarak tanımlanmaktadır.⁷ Arazi bozulması ve çölleşme farklı yollarla insan sağlığını etkileyebilmektedir. Gıda ve su kaynaklarının azalması yetersiz beslenme riskini artırmaktadır. Temiz su kaynakları azaldıkça oluşabilecek hijyen sorunları, su ve gıda kaynaklı hastalıklarda artış gözlenmesine sebep olabilmektedir. Rüzgâr, erozyonu ve diğer hava kirleticilerden kaynaklanan atmosferik toz solunum yolu hastalıklarını tetiklemektedir. Nüfus hareketlerinin artmasıyla bulaşıcı hastalıkların yayılması kolaylaşabilmektedir.²

Dünya üzerindeki tüm toprak alanlarının %40'ına kadarının bozulmuş olduğu düşünüldüğünde çölleşme, toprak bozulması ve kuraklık günümüzün en acil çevresel sorunları arasında yer almaktadır. Bu bozulma iklim, biyolojik çeşitlilik, geçim kaynakları açısından 3 milyardan fazla insanı olumsuz etkilemektedir. Sağlıklı araziler gıdaların yaklaşık %95'ini sağlamanın yanı sıra giyim, barınma, iş ve geçim kaynakları konularında fayda sağlamakta ve insanları şiddetlenen kuraklıklardan, sellerden ve orman yangınlarından korumaktadır. Yirmi beş yaşının altındaki bir milyar insan doğrudan toprak ve doğal kaynaklara bağlı bölgelerde yaşamakta ve geçimlerini buradan sağlamaktadır.^{8,9}

Bugün dünya genelinde her saniyede dört futbol sahasına eş değer arazi bozulmakta ve bozulan arazi her yıl toplam 100 milyon hektara ulaşmaktadır. Mevcut durum devam ederse arazi bozulmasını dengeleyebilmek için 2030 yılına kadar 1,5 milyar hektarlık alanın restorasyonu gerekli olacaktır. Nüfus artışı, sürdürülemez üretim ve tüketim davranışları doğal kaynaklara olan ihtiyacı artırmakta ve araziler üzerinde baskı oluşturarak bozulmasına yol açmaktadır. Arazi bozulması, çölleşme ve kuraklığın küresel ekonomiye toplam etkisi yıllık 878 milyar Amerikan Dolarına mal olmaktadır.^{8,9}

Çölleşme ve kuraklığın dünyanın tüm bölgelerini etkilemesi ve özellikle Afrika'da bu sorunlarla mücadele etmek için uluslararası toplumun ortak çalışmasına ihtiyaç duyulması sebebiyle küresel boyutta sorunlar olarak kabul edilmektedir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Aralık 1994'te 17 Haziran gününü "Dünya Çölleşme ve Kuraklıkla Mücadele Günü" olarak ilan etmiştir.¹⁰ Bu özel gün ilan edilirken Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi'nin uygulanmasının teşvik edilmesi, üye devletlerin bu özel günü kamuoyu bilincini artırmak amacıyla çeşitli etkinliklerle kutlamanın sağlanması, üye ülkelerin ulusal etkinliklerini organize etmeye yardımcı olunması ve Birleşmiş Milletler organları ve sivil toplum kuruluşlarıyla bu özel günün tanıtımının yapılması ve farkındalık çalışmalarına destek olunması amaçlanmıştır.¹¹

Uluslararası Çölleşme ve Kuraklıkla Mücadele Günü'nün **2025 teması "Toprağı restore edin. Fırsatları açığa çıkarın"** olarak belirlenmiştir. Toprağı hayata döndürme gücüne sahip olduğumuz, yeniden

⁷ [Internet] <https://cem.csb.gov.tr/collesme-ile-mucadele-i-103579> Erişim: 12.06.2025

⁸ [Internet] <https://www.unccd.int/events/desertification-drought-day/2024> Erişim: 12.06.2025

⁹ [Internet] <https://www.unccd.int/sites/default/files/2025-05/DDD%20factsheet%20EN.pdf> Erişim: 12.06.2025

¹⁰ [Internet] <https://www.unesco.org/en/days/desertification-drought-combat> Erişim: 12.06.2025

¹¹ [Internet] <https://documents.un.org/doc/resolution/gen/nr0/774/02/img/nr077402.pdf?OpenElementhttps://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/774/02/img/NR077402.pdf?OpenElement> Erişim: 12.06.2025

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2024/2025-65)

canlandırılan toprağın ise bizlere sonsuz fırsatlar sunduğu ve bu fırsatları şu an açığa çıkarmanın zamanının geldiği vurgulanmıştır. Özel günün bu yılki ana odağı 1,5 milyar hektar bozulmuş araziyi restore etmek ve 2030'a kadar trilyon dolarlara varan arazi restorasyon ekonomisini başlatmak olarak belirtilmiştir. Doğanın temeli olan toprağın yeniden kazanılmasının yeni iş imkanları yaratabileceği, gıda ve su güvenliğini artırabileceği, iklim mücadelesini destekleyebileceği ve ekonomik dayanıklılığı güçlendirebileceği belirtilmiştir. Her yıl Mısır büyüklüğünde toprak alanı bozulmakta, biyolojik çeşitlilik kaybolmakta, kuraklık riski artmakta ve topluluklar yerlerinden edilmektedir. Bu etkiler gıda fiyatlarının artmasına ve göçlere sebebiyet vererek küresel çapta hissedilmektedir. Ancak arazileri restore etmek bu döngüyü tersine çevirmek için kullanılabilir. **Arazi restorasyonuna yapılan her 1 Amerikan doları yatırım, 7-30 Amerikan doları arasında geri dönüş sağlamaktadır.** Toprağı yeniden canlandırmak verimliliği artırmakta, su döngüsünü güçlendirmekte ve kırsal hayatı desteklemektedir. Şu ana kadar G20 Küresel Arazi Restorasyonu Girişimi ve başka projeler aracılığıyla 1 milyar hektar alanın restore edilmesi hedeflenmiştir ve hedefleri eyleme dönüştürme zamanının şu an olduğu özellikle vurgulanmıştır.³

3

1